

Elevhälsan ett arbete för hela skolan

Ingrid Hylander

Forskning

och

Praktik

Dagens upplägg

- Forskning om förebyggande och hälsofrämjande elevhälsoarbete
- Skolans och elevhälsans uppdrag
- Vad är förebyggande och hälsofrämjande insatser i praktiken?
- Hur kan alla elevhälsans professioner komma till tals och utveckla teamsamarbetet och samarbetet med skolans övriga personal?
- Hållbara rutiner och mötesstrukturer?

Studie- och yrkesvägledaren i elevhälsoteamet

- Förslag enligt utredningen "Från dubbla spår till elevhälsa" (2000) att SYV ska ingå i elevhälsan
- Ej nämnt i skollagen i samband med elevhälsa
- Finns i allt högre utsträckning med i EH-teamen år 7-9 och gymnasium
- På skolors och kommuners hemsidor innefattas ofta SYV när elevhälsoteamen beskrivs

Studie- och yrkesvägledaren i elevhälsoteamet Vad bidrar professionen med?

Åsa Hallquist och Anna Karlsson

- Intervju med 8 syv
- vill ingå i elevhälsan
- tycker att de bidrar i elevhälsoteamet
- vill arbeta mer förebyggande och hälsofrämjande.

Elevhälsa i vuxenutbildning

- Riksdagen ställer sig bakom motion, 2018
"Det ska vara ett krav att erbjuda elevhälsa inom den kommunala vuxenutbildningen"
- Försök på många ställen i landet bl.a. Södertälje, Katrineholm
- Stockholm erbjuder elevhälsa till Komvux

Projekt för elevhälsa och ökad kvalitet i vuxenutbildning och svenska för invandrare

Susanne Severinsson

- Treårigt elevhälsoprojekt med Specialpedagogiska skolmyndigheten och Viadidakt (SFI, Komvux, Särvux) vuxnas lärande i Katrineholms kommun
- Syfte: Att fler elever ska uppnå kunskapsmålen genom uppbyggnad av elevhälsa (och kompetensutveckling av lärare)
- Salutogent perspektiv –
- inkluderande undervisning, där elevhälsan kan bistå med kompetensutveckling att använda i klassrummet för att hjälpa elever i behov av särskilt stöd

Upplägg

Projekt för elevhälsa och ökad kvalitet i vuxenutbildning och svenska för invandrare

- Elevhälsoteam: rektor, projektledare, speciallärare, specialpedagog på SFI, kurator och studievägledare
- Diskussion av elever på EHT-möten
- Handledning till lärare från EHT
- Loftet: specialpedagogiskt stöd
- Auskultationer, kollegialt lärande
- Studion, rum för gruppundervisning
- Utbildningsdagar från SPSM om posttraumatiskt stressyndrom, neuropsykiatri som autism och ADHD, dyslexi och dyskalkyli.
- Kombinera SFI med yrkespraktik

Resultat

Projekt för elevhälsa och ökad kvalitet i vuxenutbildning och svenska för invandrare

- Skapat rutiner för elevhälsomöten
- Uppmärksammat flera aspekter avseende elever med t ex neuropsykiatriska diagnoser, posttraumatiskt stressyndrom och dyslexi.

"Fler lärare vill samtala med mig specifikt om elever med en viss funktionsvariation" (Spec. ped.)

"Elevhälsoarbetet har kommit mer på kartan" (lärare)

"Man har fått ökad kunskap utifrån det här jag provar den här anpassningen med den här eleven och man provar i klassrummet och man ser att det fungerar jättebra och det fungerar för alla" (lärare)

Probleminriktning-framtidsinriktning

- "kuratorn, speciallärare och specialpedagoger, är orienterade mot olika typer av problem. Studievägledaren kanske är den person som är mest fokuserad på det som fungerar och på framtiden och vad som ska bli".
- Lärare vet inte hur de ska göra för att aktualisera någon på EHT. Projektledaren har lagt ut information på den gemensamma informationssidan "Communis", men lärarna läser inte.
- Till en början kom lärarna med själva och berättade om sin elev men de senare EHT-mötena har lärarna skickat ett elevärende med kuratorn och själva inte deltagit.

Forskning om elevhälsa

- Forskning om övergripande elevhälsa saknas
- Forskning om elevhälsoteam finns i USA, men teamen skiljer sig från svenska team, några få svenska studier
- Forskning om förebyggande metoder finns, men svag evidens
- Forskning om psykisk hälsa finns men forskning om åtgärdande insatser ofta klinisk
- Inom skolforskning i allmänhet finns tydliga resultat med bäring för främjande och förebyggande elevhälsa

Hälsa och lärande går hand i hand

- Dålig psykisk hälsa ökar risken för dåliga prestationer
- Barn som presterar dåligt mår psykiskt sämre än andra barn
- Låg självkänsla påverkar skolresultat negativt
- Stöd från skolan kan förhindra negativa hälsoeffekter hos barn med brister i språklig och kognitiv förmåga
- Förskola med hög kvalitet har effekt på senare social förmåga, läsförmåga och matematisk förmåga

(Gustafsson mfl. 2010 Kungliga Vetenskapsakademien)

Lärar-elevrelation

- Relationen till lärare avgörande för elevens framgång i skolan (Hattie, 2012)
- En positiv lärar-elevrelation kan förutsäga en elevs utveckling och skolprestation (Jerome, Hamre, Pianta, 2008)
- Lärar-elevrelationen särskilt betydelsefull när det gäller barn med upplevda skolproblem (Hughes & Cao, 2018)

Framgångsrika skolor

- Samarbete och samsyn mellan lärare och mellan lärare och rektor
- Stabilitet, rektorer och lärare som stannar kvar
- Fokus på lärande och positiva förväntningar på eleverna
- Tydliga mål
- Ett väl fungerande klimat

(Jarl, M., Blossing, U., Andersson, K., 2017)

Elevhälsoprojektet

Kunskapsintegration och professionellt lärande. Mångprofessionellt samarbete och förhandling av innebörder inom skolans elevhälsoarbete (VR 2007-2011)

- innebörden av elevhälsa
- samarbete
- ärendehantering
- ledarskap och organisation

- Intervjuer av yrkesgrupper
- Observation av teammöten
- Analys av åtgärdsprogram

Hylander, 2018

Förvånande fynd

- Retorik och praktik
 - Alla ville arbeta generellt och hälsofrämjande
 - Men arbetade individuellt med inriktning på brister hos eleverna
- Diskussionerna i teamet utgick inte från olika professionella perspektiv

Hylander, 2018

Hylander, 2018

Att höja skolans elevhälsokompetens

- Utbildning för elevhälsoteam
- SPSM - Specialpedagogiska skolmyndigheten
- Ettårig nätbaserad kurs
- Fyra forskare följde ett antal team

Hylander, 2018

Från dubbla spår till elevhälsa

Skollagen 2011
Vägledning för elevhälsa, 2016

- Skolhälsovård + Elevvård + Specialpedagogik = en samlad Elevhälsa
- Teamsamarbete
- En ny gemensam kunskapsdomän
- Helhetssyn, ett systemiskt och relationellt perspektiv
- Hälsa och lärande går hand i hand
- Från vård till hälsa - ett salutogent perspektiv

Vad har hänt sen nya skollagen?

- Under 2017 fick var tredje synad grundskola kritik just för elevhälsan
- "Elevhälsa, Elevers behov och skolans insatser"
 - elevhälsans arbete motsvarar inte fullt ut elevernas behov.
 - I stor utsträckning saknas förebyggande och hälsofrämjande insatser (Skolinspektionens rapport 2015:05)

Hylander, 2018

Kompass, för att hålla riktningen

- Främja elevernas utveckling mot skolans mål
 - Elevhälsan ska främja lärande, utveckling och hälsa
 - Elevhälsan ska förebygga och motverka hinder för lärande, utveckling och hälsa
- Hälsa och lärande går hand i hand (KVA)

Hylander, 2018

Glapp mellan retorik och praktik för att...

- Brist på teorier och modeller för främjande arbete
- Samarbete med lärare
 - Olika förväntningar
- Elevhälsoteam
 - Arbetar parallellt inte interprofessionellt
 - Profilerar inte sin specifika kompetens
- Elevhälsomöten
 - Information och fördelning av arbetsuppgifter,
 - INGA rutiner för förebyggande och främjande insatser

Hylander, 2018

Varför inte mer förebyggande och främjande?

- Professionell jurisdiktion täcker traditionella uppgifter inte hälsofrämjande
 - medicinska undersökningar
 - vaccinationer
 - psykologiska testningar
 - enskild specialundervisning
- Elevhälsodomänen är en ny gemensam domän, där de olika professionernas insatser inte är definierade
- Hälsofrämjande och förebyggande inte konkretiserat

Elevhälsa- ett nytt kompetensområde

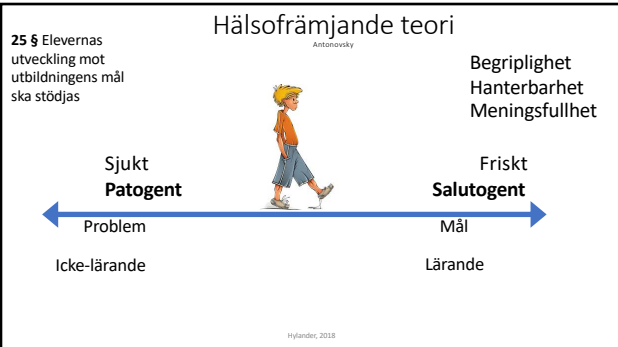

ÅTGÄRDNANDE INSATS
När något har hänt
Rädda barn från att drunkna
Reaktiv, patogen

FÖRENGGANDE
För att förhindra problem
Sätta på barn flytvästar
Proaktivt, patogen
• Universell prevention
• Selektiv prevention
• Indikerad prevention

HÄLSO-FRÄMJANDE
Satsa på det friska
Lära barn att simma
Proaktivt, salutogent

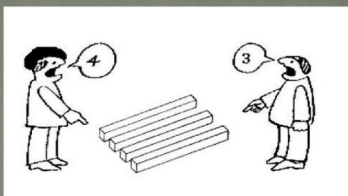
Hylander, 2018

Främjande, förebyggande och åtgärdande insatser

	Främjande Salutogen Proaktiv	Förebyggande Patogen Proaktiv	Åtgärdande Patogen Reaktiv
Skola			
Arbetslag och enskilda lärare			
Elev			

Hur skapar man en gemensam syn på elevhälsoarbetet i skolan?

inom elevhälsoteamet mellan elevhälsoteam och lärare

- Kompassen (Mål, Visioner)
- Kartan (Teorier, Modeller, Metoder)
- Terrängen (Praktiken, Skolmiljön)

Vad är samsyn?

ALLA professioner (utom rektor) sa:
"Det som är specifikt för vår profession är att vi har ett helhetsperspektiv."

Den pedagogiska grunden en lärande relation

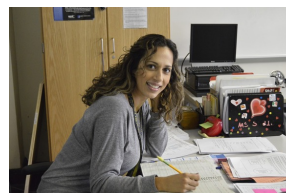
En relation som bär kunskap. Lärare och elev har gemensamt mål.

Utan lärare, ingen elevhälsa

Kvalitén på
samarbetet

Lärares jurisdiktion

Elevhälsans kunskap

Hylander, 2018

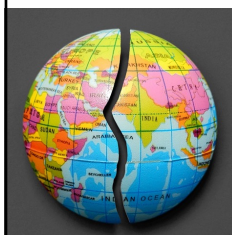
Hylander, 2018

Professionernas mission att förändra

Rektor	
Lärare	Förändra elevers förhållningssätt
Spec.ped.	Förändra lärares förhållningssätt
Psykolog	Förändra skolans förhållningssätt
Kurator	Förändra förhållningssätt och relationer, mellan lärare och elever, skola och föräldrar, mellan elever
Skolsköt	Omvårdnad bevaka att barns behov tillgodoses
Läkare	Föra in evidensbaserade metoder i skolan
SYV	

Hylander, 2018

Skilda världar "Här står vi och där står dom"

- Lärare vill ha konkret hjälp med att lösa ett elevproblem utanför klassens ram
- Elevhälsan vill arbeta förebyggande och främjande inom ramen för den vanliga undervisningen

"Nu har jag gjort mitt, jag har lyft detta, jag ser ett problem, jag vill ha hjälp med det här barnet, sen vem som gör vad har jag faktiskt inte brytt mig om utan gör nånting bara!" (Lärare)

Hylander, 2018

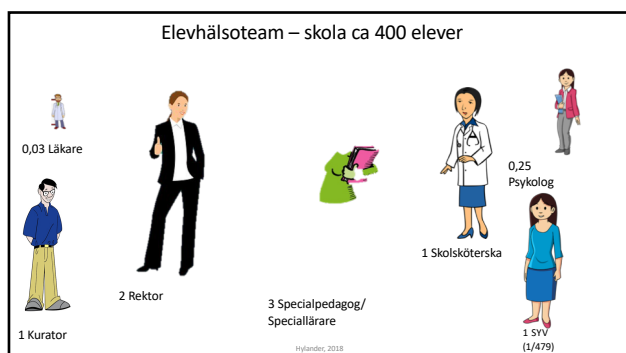
Förtroendefullt samarbete mellan elevhälsa och lärare

- Tilltro och tillgänglighet
- Ömsesidig respekt
- Medverkan vid eht-möten
- Konsulterar eht-teamet
- Insatser som utarbetas tillsammans har större chans att lyckas (Gutkin, 1999)
- Samarbete som upplevs som stimulerande och utmanande för den egna professionen

"Sedan trodde nog jag att, när jag var ung och färsk att det var mer underverk som kunde ske, att man kunde gå den vägen. Men det har man ju förstått att så går det inte till. Utan man får försöka att skapa ett team tillsammans så att man kan jobba kring en speciell elev." (Lärare.)

Hylander, 2018

EH-projektet **Rektor**

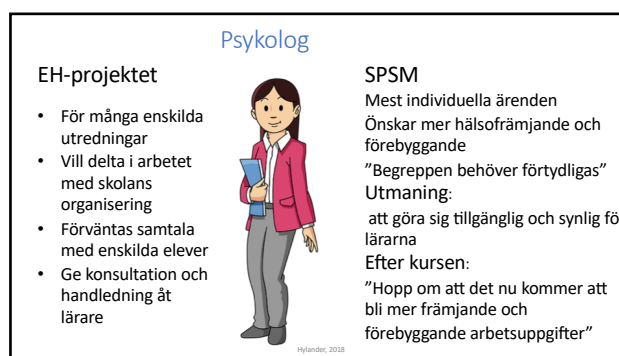
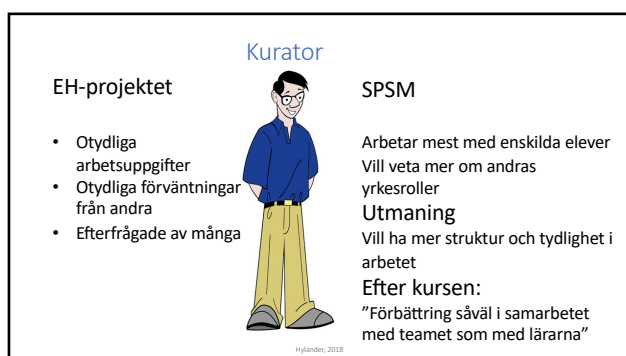
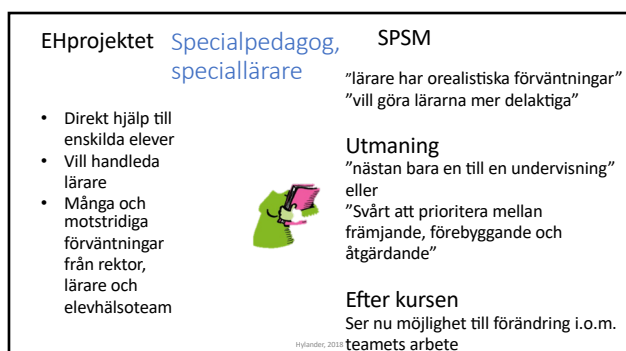
SPSM-uppföljning

- Akututtryckningar
- Svårt leda andra professioner
- Elevhälsa ej naturlig del av skolan
- Höga förväntningar på rektors ledarskap från EH-teamet

Rektor stigit in på elevhälsoarenan
"medvetenhet om att skolan fortfarande arbetar mest åtgärdande"
"Ett gemensamt uppdrag med elevhälsan"
"har förstått att elevhälsa måste ske på skolnivå"
"har lyft in pedagogerna"
Utmaningar
Tid, och att få med lärarna på tåget
Efter kursen: "behov av mer analys och reflektion men ringat in vad vi ska gå vidare med"

Hylander, 2018

SVV

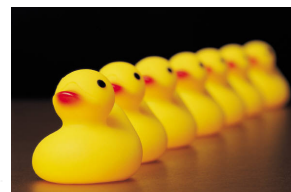
Ser framåt, hur elevers
framtid påverkas av
olika insatser

Vill vara med i EHT

Vill arbeta mer
främjande och
förebyggande

Kommer professionernas olikheter fram i EHteamen?

- Få motstridiga synpunkter
- Motstridiga synpunkter ledde inte till fortsatt diskussion
- Inga förhandlingar om perspektiv
- Strävan efter konsensus eller minsta gemensamma nämnare

I tvärprofessionella team ska

- varje profession bidra med unik kompetens
- professioner lära av varandra
- resultatet bli mer än summan av delarna

Lätt som en plätt
eller?

Hylander, 2010

Forskning om tvärprofessionella team

- Mångprofessionaliteten är svårigheten
 - En profession dominerar
 - Professionell ethnocentrism
 - Alla ligger lågt
- Teamen använder inte bredden i den professionella kompetensen (Blomqvist, 2009)

Hylander, 2010

Varför använder inte eh- professionerna hela sin kompetens?

- Avsaknad av egna kartor för salutogent arbete
- Otydliga uppdrag
- Tvekan att göra sin röst hörd
 - Rädsla för att profilering i yrkesrollen uppfattas som tecken på revirtänkande
 - En känsla av ensamhet
- Tillgänglighet på gott och ont,
- inte våga värja sig
- Olika sekretess

Att göra sin röst hörd

- Vi är inte alltid så bra på att profilera oss som andra som säger att dom kan, och vi håller oss tilbaka (Psykolog).
- För man går inte ut själv och säger så här liksom jag kan det här och det här så utan det märks ju på rummet på mottagningen när man jobbar (Sköterska).
- vi kan inte bara själva göra det, kanske arbeta mer med ledningen, rektororganisation, skollledning. Vi måste få rollen stärkt från våra chefer (Kurator).

Kompensera för att vara den enda i sin yrkesgrupp

- Yrkesspecifik fortbildning
- Professionella träffar inom professionen
- Professionell handledning
- Rolldiskussioner i teamet
- Utveckla en teamsamhörighet – "I vårt elevhälsoteam....."

Hylander, 2018

Typ av tvärprofessionellt team

- Flerprofessionellt team
 - Parallellarbete
 - Tydliga yrkesroller
- Interprofessionellt team
 - Gemensamt uppdrag
 - Tydliga yrkesroller
- Transprofessionellt team
 - Gemensamt uppdrag
 - Yrkesroller utsuddade

Från flerprofessionellt till interprofessionellt team

B. Tuckman
S. Wheelan

Forming
Storming
Norming
Performing

Hylander, 2018

Teamutveckling- analys av data från SPSMs kurs att höja skolans elevhälsokompetens

- Utgångsläge
- Smekmånad
- Ifrågasättande
- Nyorientering
- Arbetsfas

Hylander, 2018

Utgångsläge

- Var och en kör sitt eget race
- Specifika uppgifter inte specifik kompetens
- Möten används till information och arbetsfördelning

"Dåligt mående hos elever ger samtal med kurator, F-varning blir specialpedagogen och ibland SYVs bord, frånvaro skolsköterskans och rektor kallar till samtal när det strular till sig ordentligt"

Smekmånad

"Om jag tänker att jag representerar elevhälsa (vilket jag nu blivit medveten om att jag gör)..."

- Tillhörighet och trygghet
- "Ett bra team", "gott samarbete", "högt i tak"
- Gemensamma uttryck för enighet om målen
- Enskilda uttryck för osäkerhet kring rollen i teamet
- Vardaglig kommunikation, använder "främjande" och "förebyggande" men utan att klart definiera begreppen

Ifrågasättande och profilering

- Diskuterar målsättning, definition av begrepp
- Uttrycker olika åsikter, fokus på olikheter i kompetens
- Uttrycker behov av mer reflektion
- Inser att det är mycket som saknas
- Vill lära känna varandra bättre

"Med ökad kunskap och 'tvingande' eftertanke har det återigen blivit så att jag befinner mig i ett gungfly av osäkerhet."

"att ha ett välfungerande elevhälsoteam känns mer komplext än vad jag insåg när kursen började".

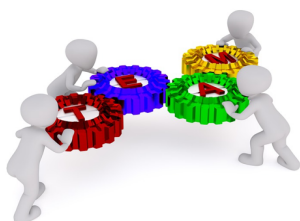
Nyorientering och struktur

- Ökad tillhörighet utifrån en mer realistisk syn på vad som är möjligt
- "Jag ingår i ett team där mina kunskaper kommer till nytta"
- Diskuterar EHT-mötets olika funktioner
- Diskuterar och reviderar rutiner
- Skriver elevhälsoplan

"att vara tydlig med att det här lyfter jag för information, det här lyfter vi för att det måste åtgärdas, det här är den senaste forskningen".

Arbetsfas

Hylander, 2018

Sammanfattning av utvecklingen under SPSM's kurs

- Det går att se en skillnad i hur de enskilda professionerna uttrycker sig när det gäller främjande och förebyggande arbete jämfört med tidigare forskning
- Det går att urskilja en teamutveckling från flerprofessionella team till interprofessionella team under kursen

Hur utveckla elevhälsomötet?

- Diskutera funktioner och innehåll
- Tid för teamutveckling
- Diskutera yrkesroller
- Tid på mötesschemat/särskilda möten för hälsofrämjande och förebyggande arbetet
- Enskilda ärenden - avsluta med hur detta kunde ha förebyggts
- Analysera och samla kunskap innan åtgärd, utvärdera
- Ett möte / olika typer av möten?
- Se över rutiner och planer för elevhälsarbetet
 - Mötesrutiner
 - Krisplaner
 - Planer för frånvaro
 - Kontaktrutiner
 - Utredningsrutiner
 - Elevhälsoplan

Hylander, 2018

Att samordna ett interprofessionellt team

- Lyssna när professionerna utvecklar sina roller och uppmuntra olikheter
- Resurser, tid, rum, information
- Driva utvecklingen av en gemensam elevhälsodomän
- Mötesstruktur som möjliggör för alla att delta

Hylander, 2018

Första stegen i en utveckling.....

Diskutera professionernas roller och bidrag i elevhälsan

Uppmuntra professionsutveckling genom, fortbildning, handledning och professionella träffar inom yrkesgrupperna

Förändra EHT – innehåll och struktur

Diskutera elevhälsans uppdrag med hela skolan

För varje elev som diskuteras, fundera över hur problem hade kunna förebyggas

Hvlander, 2018

